

Danutė Mukienė. „Mykolo Kleopo Oginskio rašytinis palikimas“ (tekstas parengtas 2014 m.)

Kompozitorius, kultūros veikėjas kunigaikštis Mykolas Kleopas Oginskis šiandien Europoje daugiausia žinomas kaip kompozitorius, garsiojo polonezo „Atsisveikinimas su tėvyne“ (amoll Nr. 13) autorius. Jis – ir populiarumo neprarandančių mazurkų, valsų, maršų, 1799 m. sukurtos operos „Zelida ir Valkūras, arba Bonapartas Kaire“, 1828 m. užbaigto parašyti esė rinkinio „Laiškai apie muziką“ bei „Atsiminimų“, kuriuos sudaro keturi tomai, autorius. Žinoma, kad M. K. Oginskis rašė ir eiles.

Didelio istorikų dėmesio sulaukia Mykolo Kleopo Oginskio „Atsiminimai“ (I–IV tomai), kurie apima 1788–1815 m. laikotarpį ir plačiai nušviečia to laikotarpio įvykius Lietuvoje, Lenkijoje ir kitose Europos šalyse bei Rusijoje.

M. K. Oginskis „Atsiminimus“ (*Memoires de Michel Oginski*) pradėjo rašyti po to, kai 1802 m. sugrįžo iš užsienio ir apsigyveno Zalesėje (Baltarusija, netoli Smurgainių). Čia jis sukūrė ir didelę dalį savo romansų bei pjesių fortepijonui.

M. K. Oginskio knygos yra parašytos prancūzų kalba. „Atsiminimai“ šia kalba 1826–1827 m. Paryžiuje ir buvo išleisti. Rengiant spaudai „Atsiminimus“, M. K. Oginskiui talkino jo asmeninis sekretorius Leonardas Chodzka (1800–1871).

Vilniaus universiteto bibliotekoje saugomas unikalus šio keturtomio egzempliorius. Tai profesionaliai įrištos keturios knygos, kurios yra papildytos ranka rašytais tekstais, į knygą įrištais jau išspausdinus „Atsiminimus“. Knyga taip įrišta, kad atvertimo vienas puslapis yra spausdintinis tekstas, o kitame pateikiami ranka rašyti papildymai.

Šios knygos pirmojo tomo pradžioje M. K. Oginskis yra pateikęs žinių, kaip jis rašydavo savo knygas ir kaip jas, o taip pat ir minimus papildymus jis paskutiniaisiais savo gyvenimo metais rengė spaudai. M. K. Oginskis rašo, kad „šie papildymai po mano mirties bus perduoti žmonai ir visiems laikams liks šeimos archyvuose. Juos perskaityti galės tik mano vaikai ir keletas artimų draugų. Ten sudėjau visus faktus, kurių nepanorau išspausdinti savo „Atsiminimuose“, kad jie nebūtų pernelyg didelės apimties. Šiame egzemplioriuje bus patikslinta mano biografija iki 1788 metų, ir ypač to laikotarpio mano privataus gyvenimo detalės. Ten aprašiau daug istorinių įvykių, kurie iki šiol nebuvo žinomi, nors ir labai svarbūs, tačiau nenorėjau jų spausdinti, kol esu gyvas, daug labai svarbių laiškų apie įvairius dalykus, daug linksmų ir nežinomų detalių apie įžymius žmones, kuriuos paminėjau savo „Atsiminimuose“.

Kadangi mano regėjimas labai nusilpęs, tad sunku dirbti, ypač pastaruosius penkerius metus, kai gyvenu Florencijoje, negalėjau ilgai rašyti ir taisyti tai, kas sudėta į šiuos keturis tomus. Nenorėdamas gaišti laiko, diktavau po keletą valandų per dieną. Kadangi niekada nerašiau juodraščių, nereikia stebėtis, jei pasitaikys netikslumų, pasikartojimų, stilius dažnai gali būti prastas ir daug perrašinėtojo klaidų, nes ne visada pakakdavo laiko dar kartą perskaityti tai, ką buvau padiktavęs, o po kelių dienų jau tuo nebesidomėdavau.

Kad ir kaip ten būtų, baigiau tai, ką nekantraudamas troškiau baigti [...].

Florencija, 1828 metų birželio 1 diena. Pasirašo grafas Mykolas Oginskis.

Papildymai parašyti labai gražiu braižu. Tikėtina, kad juos, diktuoju M. K. Oginskiui, užrašė Leonardas Chodzka. Šie papildymai kol kas nėra išversti į kitas kalbas ir nėra ištiesai paskelbti. Tikėtina, kad Vilniaus universiteto bibliotekai šį unikalų „Atsiminimų“ keturtomį yra perdavęs dailės istorikas Paulius Galaunė. Kaip šios knygos pateko pas jį, žinių nėra išlikę.

„Atsiminimus“ kitomis kalbomis pradėta leisti 1870 metais. Pirmieji šio darbo ėmėsi lenkai. Jie M. K. Oginskio keturtomį į lenkų kalbą išvertė ir lenkų kalba išleido Poznanėje 1870–1871 metais.

Į lietuvių kalbą M. K. Oginskio „Atsiminimus“ išvertė ir 2006–2010 lietuvių kalba juos išleido Regionų kultūrinių iniciatyvų centras (RKIC) – vertėjas Virginijus Baranauskas. Kita svarbi M. K. Oginskio rašytinio palikimo dalis – muzikinis-estetinis esė rinkinys „Laiškai apie muziką“. Šiuos laiškus M. K. Oginskis parašė 1823–1828 metais, jau gyvendamas Florencijoje, padedamas Leonardo Chodzkos.

M. K. Oginskiui gyvam esant, šis esė rinkinys nebuvo išspausdintas. 1956 m. jį iš prancūzų kalba parašyto rankraščio į lenkų kalbą išvertė Tadas Strumila (Tadeušas Strumilo). Tais pačiais metais šis leidinys lenkų kalba buvo išspausdintas Krokuvoje.

2014 m. lietuvių kalba „Laiškai apie muziką“ išleido RKIC, „Laiškus“ iš prancūzų kalba parašytų rankraščių į lietuvių kalbą išvertė Virginijus Baranauskas.

2013–2014 m. į baltarusių kalbą šią esė rinkinį išvertė ir baltarusiai.

Dalis M. K. Oginskio rašytinio palikimo nėra išlikę arba dar nėra iki galo ištyrinėta ir paskelbta. Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomas turtingas Lietuvoje gyvenusių kunigaikščių Oginskių archyvas. Baltarusiai, tyrinėdami jį, surado prancūziškai parašytus Mykolo Kleopo Oginskio priesakus keturiolikmečiame sūnui Irenėjui, 1822 m. išvykstančiam mokytis į Italiją. Šiuos priesakus 2007 m. iš prancūzų į lietuvių kalbą išvertė Virginijus Baranauskas ir juos 2007 m. kaip suvenyrinį leidinį išleido Regionų kultūrinių iniciatyvų centras (RKIC), bendradarbiaudamas su Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejumi (ROKIM). 2012 m. „Priesakus sūnui“ RKIC ir ROKIM išleido pakartotinai kito formato leidinyje, kuriame priesakų tekstas pateikiamas lietuvių, anglų ir prancūzų kalba.